

УДК 343.13:316.77

DOI 10.32755/sjeducation.2026.02.085

ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Любич Олександр Анатолійович,

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
гуманітарного факультету (очного та заочного навчання),

Пенітенціарна академія України
(14000, Україна, м. Чернігів, вул. Гонча, 34)

ORCID: 0000-0001-5099-0821

Стаття присвячена проблемі дослідження національної ідентичності студентської молоді. Представлені результати теоретико-методологічного аналізу поняття «національна ідентичність». Обґрунтовано соціальну значущість національної ідентичності молоді відповідно до новітніх тенденцій. Розкрито поняття національної ідентичності як складової формування громадянської культури студентської молоді. Зазначено, що останнім часом в освіті визнається пріоритетним створення рівноправного, гуманного суспільства, уважного до викликів та потреб людини.

Ключові слова: національна ідентичність, національна свідомість, громадянська культура, громадянська освіта, громадянська освіченість, громадянська компетентність, громадянська активність.

RESEARCH ON THE NATIONAL IDENTITY OF STUDENT YOUTH

Lyubych Olexandr,

PhD in History, Associate Professor,
Docent of the Department of Humanities,
Penitentiary Academy of Ukraine
(14000, Ukraine, Chernihiv, Honcha St., 34)

ORCID: 0000-0001-5099-0821

In the article are presented results of the theoretical and methodological analysis of the concept of "national identity". Social significance of the national identity of youth according to the latest trends is justified. The level of formation of national identity and its characteristics are described.

The concept of national identity as a component of the civic students' youth culture formation is revealed. It is noted that in recent decades, education is recognized as the main tool for creating a humane, equal and attentive to human needs society. The main tasks of education include the formation of values and the appropriate lifestyle for modern youth. According to the new approach, the focus is on political, legal and civic education. The article analyzes the use of the terms

"national identity", "national self-identity" and "national consciousness" as synonyms, as they express the ability to focus on objects of the external world, and at the same time focus on states of inner spiritual experience themselves as a certain community (nation), awareness of its essential features and separation of "we" from "not we". The pedagogical bases of the students' preparation for patriotic education in the pedagogical university are defined and include the following provisions: achievement of the purpose of preparation – the formation of readiness of the future teachers for the patriotic education of students (is carried out on the basis of interaction of public and personal interests); appropriate teaching and education forms and methods selection in order to prepare future teachers for professional activities, taking into account the new requirements and objectives of society. Accordingly, the following aspects of the future teachers' readiness for patriotic education are singled out: moral and psychological, practical, which in their unity provide students with the necessary knowledge and skills, and form in them a value attitude to patriotism, and interest in patriotic education. The social order of modern teaching is to raise the implementation of the educational process to a higher and qualitatively new level, to make an integral part of the educational process civic education, and the formation of national identity, tolerance, and values.

The article deals with the problems of the impact on ethno-cultural identity formation and the contemporary dynamics of such identity. The main features of ethno-cultural identity are defined. Globalization is described as a key factor in the transformation of ethnocultural identity in the conditions of modern society. Major trends in the ethnocultural identity changes in the age of globalization are pointed out: the unification and regionalization. The author states the increasing importance of the new, global, type of identity ("cosmopolitan identity") in the context of globalization. This type of identity is interpreted as an additional level of identification of modern human. The need to supplement local identity with cosmopolitan identity is noted. The role of humanities, primarily philosophical education, in the transformation of identity processes is emphasized. The worldview and value education are seen as the fundamental features of humanities. Philosophical education is interpreted as a tool of the formation of critical thinking, as well as a means of analysis and revaluation of identity. It is concluded that liberal arts education is an effective means of broadcasting ethnocultural identity, as well as the forming of a cosmopolitan identity in contemporary society.

Key words: national identity; national consciousness; patriotic education; civic culture; civil education; civic education; civic competence; civic activity.

Постановка проблеми. Сучасне українське суспільство живе в умовах російсько-української війни, що впливає на політичні, економічні та міжнаціональні відносини. У цих умовах неминуче розвивається зацікавленість історією, культурою і традиціями свого народу, орієнтирами його розвитку, одним із пріоритетів якого є становлення сучасної національної іден-

тичності. Національна ідентичність являє собою усвідомлений зв'язок особистості з нацією, що об'єднує культурно та соціально різні групи суспільства на ґрунті загальноукраїнської культури в системі її цінностей, норм та громадянських цілей, що забезпечують прагнення до дії на користь держави. Необхідність посилення єдності українського народу, гармонізації міжетнічних відносин у системі загальнонаціональних інтересів країни є життєво необхідним.

Студенти до вступу в заклади вищої освіти вже мають етнічну та національну ідентичність різного ступеня зрілості, але потреба в її формуванні залишається актуальною, оскільки вони є інтелектуальним потенціалом українського народу, що реалізує в громадянській та професійній діяльності пріоритетні завдання розвитку суспільства. У зв'язку з цим особливу роль у системі вищої освіти здобуває виявлення можливості педагогічного супроводу процесу подальшого формування національної ідентичності студентів як надетнічної спільності, що перебуває в загальнонаціональному просторі. У цьому дослідженні під «формуванням національної ідентичності студентів» ми розуміємо корекцію, удосконалення та актуалізацію національної ідентичності завдяки її подальшому розвитку. Відповідно це дослідження фокусується на взаємодії загальнонаціонального і культурно специфічного компонентів національної ідентичності, що відображає її полікультурну сутність. Одним зі шляхів, здатних надати ефективні механізми формування національної ідентичності, є дослідження й оцінка можливого застосування в українських закладах вищої освіти досвіду полікультурних країн (США, Канада та Австралія), що мають стійку практику впливу на національну ідентичність студентів.

Об'єкт дослідження – освітній процес у закладах вищої освіти США, Канади та Австралії. Предмет дослідження – педагогічний механізм, що забезпечує формування національної ідентичності за рахунок взаємодії загальнонаціонального і культурно-специфічного компонентів змісту освіти.

Мета статті – виявити ефективний педагогічний досвід впливу на процес актуалізації та розвитку національної іден-

тичності студентів закладів вищої освіти полікультурних країн та використовувати його як матеріал для ціннісного усвідомлення і адаптації до української вищої освітньої практики. Одним зі шляхів безконфліктного розвитку етнокультурного і загальнонаціонального компонентів національної ідентичності студентів є їх залучення до культурного середовища навчальних закладів, де відбувається комплексне формування національної ідентичності відповідно до когнітивного, емоційно-чуттєвого та поведінкового компонентів особистості. Національні культурні та громадянські цінності й норми поведінки формуються за умови використання адекватних полікультурних педагогічних технологій на основі інтеграції вагомого культурно-біографічного, соціального, громадянського досвіду студентів у контексті національного дискурсу в умовах глобальних проблем сучасності та когнітивної поліцентричності здобувачів вищої освіти. Ціннісний зміст національної ідентичності формується завдяки рефлексії буденного та свідомого пластів актуального культурно-історичного й вітагенного матеріалу, зафіксованого в літературних творах, мистецтві, засобах масової інформації та інтернеті.

Поведінковий компонент національної ідентичності формується завдяки спрямованості на оволодіння професійними компетенціями, що можна застосовувати під час розвитку країни у процесі суспільно-громадської, волонтерської, екологічної та професійної діяльності.

Гіпотеза дослідження. Формування національної ідентичності студентів в університетах полікультурних країн (США, Канада та Австралія) досягається комплексним розвивальним впливом на когнітивний компонент національної ідентичності (усвідомлення та розуміння історичних реалій своєї країни, культур та гуманістичних цінностей народів, які її населяють), емоційно-чуттєвий компонент національної ідентичності (належність до своєї країни та її народу, загальнонаціональна мова, традиції та норми поведінки) й поведінковий компонент національної ідентичності (володіння традиційними моделями соціальних відносин і взаємодії людей, що властиво певній національній спільноті) на основі використання полікультур-

них освітніх підходів: інклюзивно-дієвого, що ґрунтується на принципі соціалконструктивізму, дозволяє культивувати демократичні цінності й залучати студентів до активної участі в житті суспільства (США); інклюзивно-мозаїчного, що ґрунтується на принципі культурного релятивізму й такого, що зберігає унікальність кожної етнокультури в національній єдності (Канада); інклюзивно-ціннісного, що реалізує принципи ціннісного універсалізму й такого, що спрямовує на прийняття національних, громадянських, морально-етичних норм і цінностей як основи для розбудови національної спільності (Австралія); інтерактивних та рефлексивних освітніх технологій (дискусійних, культурно-біографічних, інклюзивних, проєктних, аналітичних, дослідних, етнографічних і тренінгових).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічна база дослідження ґрунтується на роботах, що розкривають: сутність теорії етнічності та нації (К. Терещенко); проблеми становлення української національної ідентичності в умовах війни, проблеми громадянського виховання (С. Бойко); специфіку формування культурних цінностей молоді (І. Бех); принципи полікультурної та міжкультурної взаємодії (Г. Філіпчук); методологічні підходи до проведення наукових досліджень (Л. Нагорна); функції та перспективи розвитку вищої школи в розвитку духовної та матеріальної культури молоді в умовах трансформації українського суспільства (М. Обушний).

Останніми десятиліттями виконано низку дисертаційних досліджень з проблем патріотичного виховання студентів: О. Абрамчук («Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів»); О. Стьопіна («Виховання патріотизму у студентської молоді засобами мистецтва»); В. Мірошніченко («Теоретико-методичні засади патріотичного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників»); О. Жаровська («Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету»). Окрім того, набуває актуальності питання розвитку поточного стану і проблем національної ідентичності в сучасному українському суспільстві, що нині обговорюється

доволі гостро й певною мірою визначає поточну зовнішньополітичну та внутрішньополітичну ситуацію в Україні.

Потрібно зазначити, що в педагогічних роботах українських учених проблема формування національної ідентичності в умовах полікультурного суспільства, яке характеризується етнічною та соціальною неоднорідністю, не отримала відповідної уваги. Тому це дослідження стосується вивчення педагогічних засобів формування національної ідентичності студентів шляхом регульованої загальними цінностями об'єднувальної взаємодії етнічно та соціально різнорідних груп населення країни в загальнонаціональну громадянську політичну націю.

Відповідно до мети, об'єкта, предмета й гіпотези в дослідженні виконувались такі завдання: визначити поняття «національна ідентичність»; виявити особливості взаємодії культурно-специфічного та загальнонаціонального компонентів у процесі формування національної ідентичності студентів полікультурних країн; систематизувати підходи, методи й технології формування національної ідентичності; з'ясувати основні проблеми формування національної ідентичності студентів в Україні та формування рекомендацій для викладачів закладів вищої освіти з посилення ефективності формування національної ідентичності.

Наукова новизна дослідження. Встановлено взаємозв'язок між змістом загальнонаціонального дискурсу та ключовими педагогічними підходами, що формують національну ідентичність у закладах вищої освіти. Виявлені змістовні компоненти структури національної ідентичності особистості. Розкрито комплексний механізм формування національної ідентичності студентів (курсантів) у полікультурному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Поняття «національна ідентичність» застосовується в українських педагогічних дослідженнях з 1990-х років. Тому логічно зупинитися на його характеристиці. Воно походить від латинського слова «indenticus», що означає «однаковий». Не можна не згадати такий цікавий факт: вивчення проблеми ідентичності у психології, наприклад, бере свій початок від психоаналізу. Поняття

«ідентичність» та «ідентифікація» вперше ввів З. Фрейд у своїй праці «Психологія мас і аналіз людського «Я». Для нього ідентичність виступала як самоотождоження людини зі значущими особистостями, за взірцем яких вона свідомо чи підсвідомо хотіла діяти. Мотивом такого самоотождоження вчений вважав страх втратити любов або отримати покарання. Проблему ідентичності розробляли також Е. Еріксон, Дж. Марсія, А. Ватерман та інші вчені. Е. Еріксон вважається загальновідомим засновником теорії ідентичності. Його погляди вперше було опубліковано у праці «Дитинство і суспільство». На відміну від З. Фрейда, праці якого він вважав неповними, Е. Еріксон справедливо наголошував на нерозривному зв'язку між ідентичністю людини і суспільством, соціальним оточенням індивіда. На його думку, ідентичність формується у процесі соціалізації особистості, входження індивіда у суспільство. Тобто згідно з Еріксоном ідентичність – це соціалізована частина «Я». Однак треба зазначити, що вчений не надав точного тлумачення поняття «ідентичність». Узагальнено він розумів ідентичність як суб'єктивне одухотворене відчуття тождності та цілісності. Е. Еріксон справедливо відзначав, що ідентичність – це не певна незмінна, раз і назавжди отримана чи успадкована характеристика особистості, а навпаки: її природа – процесуальна, динамічна, тобто змінна. Ця сама ідея розкривається у введеному ним понятті «криза ідентичності», що означала перехід від однієї стадії життя до наступної, протягом чого мало місце становлення нових типів ідентичності.

Не менш цікавим є інший підхід представників когнітивного напрямку, які досліджували соціальну ідентичність, – Г. Теджфела, Дж. Тернера та ін. З'ясування поняття ідентичності знаходимо в теоріях Дж. Міда, Л. Краппмана, Ю. Хабермаса та інших учених (соціально детермінована ідентичність «Me» та індивідуальна ідентичність «I»). Спільним для робіт Е. Еріксона, Дж. Міда та Г. Теджфела є такі твердження: розглядати ідентичність слід як соціальне явище (ідентичність – соціалізована частина «Я»); пояснення ідентичності як динамічного утворення, яке, виникнувши під впливом навколишнього середовища, так чи інакше модифікується.

Визначивши зміст поняття «ідентичність», перейдімо до дослідження поняття «національна ідентичність». Складність і багатовимірність проблеми національної ідентичності пов'язана із серйозними понятійно-категоріальними труднощами у сучасній науці, зумовленими неоднозначністю трактування самого терміну «нація». Ситуація ускладнюється ще й тим, що нема єдиного алгоритму виникнення та функціонування національних рухів, сучасних націй і національних держав, але й ті норми, які існують, стали рухомими і перестають «працювати» в умовах глобалізації. Фахівці виокремлюють такі традиційні методологічні підходи у визначенні поняття «нація»: примордіалізм, есенціалізм та конструктивізм. Таким чином, можна зробити висновок, що національна ідентичність у поєднанні зі структурою особистості має когнітивний, емоційно-чуттєвий і поведінковий компоненти, які проявляються в надетнічному національно-культурному, загальногромадянському змісті національної ідентичності.

Специфіка формування національної ідентичності у полікультурному суспільстві обумовлена необхідністю виховання у студентів здатності цінувати культурне багатоманіття громадян своєї країни та прагнення взаємодіяти з ними, зберігаючи свій культурний спадок і розвиваючи культурно-особистісний потенціал, зважаючи на загальнонаціональну мету. З педагогічної точки зору, формування національної ідентичності в полікультурному суспільстві ускладнено, оскільки на ґрунті соціокультурних відмінностей можливі конфлікти ідентичностей, перенесення негативних установок з окремих представників культури на культурну спільноту. Полікультурне суспільство саме по собі не є основою національної єдності або міжкультурної толерантності та вимагає цілеспрямованого застосування педагогічних принципів, підходів, методів і технологій для досягнення національних цілей формування національної ідентичності студентів.

З метою виявлення педагогічного арсеналу серед кола питань, що нас цікавлять, ми звернули увагу на країни, які мають позитивний досвід зі згуртування різнорідного контингенту студентів в однорідне національне суспільство. Найстабільні-

ші практики формування національної ідентичності були виявлені нами в закладах вищої освіти таких полікультурних країн, як США, Канада та Австралія. З'ясовано, що у США має перевагу інклюзивно-дієвий педагогічний підхід, який ґрунтується на принципі соціалконструктивізму і направлений на відтворення в університетському середовищі моделі різних реальних суспільних відносин і залучення студентів до активної діяльності на основі демократичних цінностей і норм (свобода вибору, дотримання прав людини, право на успіх за рахунок чесної конкуренції, рівності культур, що становлять націю). Для цього підходу характерними є педагогічна підтримка представників малих етносів, залучення їх культурно-біографічного досвіду, нівелювання впливу агресивного інформаційного зовнішнього середовища.

Виявлено, що для національного дискурсу Канади характерним є інклюзивно-мозаїчний підхід, що ґрунтується на принципі культурного релятивізму (збереження унікальності культур). Такий підхід пов'язаний із засвоєнням студентами закономірностей взаємодії етнокультур, особливостей психічного складу етносів, їх історії, ролі в розвитку фонду національного багатства. У парадигмі полікультурної освіти в навчальних програмах закладів вищої освіти враховується культурно-специфічний компонент різних етносів з урахуванням їх широкої дотичності до загальнонаціонального дискурсу і такий, що реалізується в навчальних програмах, навчальній та позанавчальній діяльності закладів вищої освіти. Значну роль у підтриманні соціокультурної стабільності Канади відіграють фундаментальні суспільні цінності: рівні права на успіх, громадянська участь у житті народу, культурна толерантність, соціальна підтримка громадян, візуалізованих символів національної ідентичності (канадський орел, кленовий лист, державний прапор). Встановлено, що в Австралії формування національної ідентичності в умовах полікультурності ґрунтується на інклюзивно-ціннісному підході, згідно з яким усі культури й етноси можуть бути об'єднані на основі спільних (універсальних) цінностей, проголошення в освітніх установах – *sense of place* – відчуття належності до національної територіальної громади

(незважаючи на своє походження), культурної толерантності та прийняття багатоманітності мешканців країни, можливості досягти успіху незалежно від початкового соціального статусу родини, свободи вибору. Формування національних цінностей є сильним чинником формування австралійської ідентичності, яка реалізується завдяки розвитку емпатії, тренінгам з формування колективізму, інтерактивним і біографічним дискусіям, інтегровальним етнокультурним характеристикам студентів у процесі поведінкових стратегій.

У результаті проведеного аналізу головних підходів до формування національної ідентичності у США, Канаді та Австралії виявлено, що спільним для всіх педагогічних підходів є їх інклюзивність, що дозволяє об'єднати в одну націю різні культурні групи, які не відчують себе пригніченими та зберігають свої культурно-специфічні характеристики. При цьому у США ціннісною основою, що об'єднує студентів, є національно та глобально орієнтовані цілі, такі як «стати професіоналом, яким пишається університет, штат, нація та зробити свій внесок у розв'язання суспільних проблем на локальному й національному рівні»; у Канаді – дискурси поліетнічності, культурної унікальності, мозаїчності культур, їх прийняття і поваги до культурних цінностей; в Австралії – долучення до історико-культурного минулого країни та його інтеграції з теперешнім, залучення громадян до національного дискурсу за допомогою універсальних цінностей. Суттєвим недоліком у національному дискурсі розглянутих полікультурних країн є спрямованість на індивідуальний успіх за будь-яку ціну.

Висновки. В умовах посилення полікультурності українського суспільства і впливу глобалізаційних процесів актуалізується завдання системного формування національної ідентичності студентів. Систематизовано педагогічний досвід і виявлено специфіку формування національної ідентичності в закордонних полікультурних країнах, що ґрунтується на принципах соціального конструктивізму, культурного релятивізму та ціннісного універсалізму. Структуровано й термінологічно визначено педагогічні умови формування національної ідентичності українських студентів з урахуванням

елементів закордонного педагогічного досвіду на основі принципу полікультурної інклюзивності. Виявлено підходи і технології, що можуть бути використані як матеріал для формування національної ідентичності в умовах сучасної України. Визначено, що механізм формування національної ідентичності українських студентів з урахуванням досвіду полікультурних країн полягає в комплексному впливі на когнітивний, емоційно-чуттєвий та поведінковий компоненти структури національної ідентичності на основі гуманістично наповненого змісту інклюзивно-ціннісного підходу. Перспективи дослідження полягають у можливості перенесення запропонованого механізму формування національної ідентичності в полікультурному суспільстві на інші види ідентичності з метою гармонізації національних взаємовідносин в українському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Бойко С. Виховання національно свідомої особистості в умовах російсько-української війни (на основі застосування нових експериментальних технологій в освітній сфері України). *Проблеми освіти*. 2022. Вип. 1 (96). С. 223–235.
2. Журба К. О. Сучасні програми та концепції, орієнтовані на виховання смисложиттєвих цінностей. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. Вип. 21. Кн. 1. С. 214–226.
3. Каспрук В. Розмита національна ідентичність заважає українцям об'єднатися. 2017. URL: <https://glavcom.ua/columns/kaspruk/rozmita-nacionalna-identichnist-zavazhaje-ukrajincyam-objednatisya438798.html>.
4. Кисельов С., Сальникова А. Національна ідентичність українців. Дилема культурного і соціально-політичного. *Політичний менеджмент*. 2003. № 2. С. 31–40.
5. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
6. Коломієць Т. В. Формування національної ідентичності як чинника консолідації сучасного українського суспільства. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2009. Вип. 4. URL: <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2009/4/17.pdf>.
7. Макаренко С. С. Національна ідентичність як складова формування Я-концепції особистості. *Науковий вісник Львівського дер-*

жовного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. 2012. Т. 2. № 2. С. 345–354.

8. Нагорна Л. П. Національна ідентичність в Україні. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2002. 272 с.

9. Нагорна Л. Поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» в українському термінологічному просторі. *Політичний менеджмент*. 2003. № 2. С. 10–17.

10. Нагорна Л. Категорія «національна ідентичність» в сучасній етнополітології. *Наукові записки. Серія «Політологія і етнологія»*. Київ : ІПіЕНД, 2012. Вип. 5. С. 3–11.

11. Обушний М. І. Етнонаціональна ідентичність у контексті формування української нації : автореф. ... д-ра політ. наук / НАН України. Київ : ІПіЕНД, 1999. С. 2.

12. Обушний М. І. Етнонаціональна ідентичність – феномен самовизначення українців. Київ : Редакційно-видавничий центр «Київський університет», 1999. 240 с.

13. Пойта Ю. Національна ідентичність українців: проблеми та виклики в аспекті українсько-російського воєнного конфлікту. 2019. URL: <https://cacds.org.ua/%d0%b1%d1%80%d0%b5%d0%b4%d1%81%d1%82%d0>.

14. Піонтковська Д. В. Психологічні особливості розвитку національної ідентичності студентської молоді : дис. ... канд. психол. наук. Кам'янець-Подільський, 2017. 195 с.

15. Піонтковська Д. В. Особливості валентності національної ідентичності студентської молоді. *Психологічні перспективи*. 2014. Вип. 24. С. 263–272.

16. Сміт Е. Д. Національна ідентичність. Київ : Основи, 1994. С. 149–183.

17. Співак Л. М., Піонтковська Д. В. Вікова динаміка національної самоідентичності особистості в юності. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. «Психологія»*. 2014. Вип. 49. С. 145–153.

18. Терещенко К. В. Національна ідентичність як складова системи соціальної ідентичності особистості. *Вісник післядипломної освіти*. 2010. № 1 (2). С. 392–399.

19. Філіпчук Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір : монографія. Чернівці : Друк Арт, 2016.

20. Шевченко О. В. Національна ідентифікація як чинник формування елітарної особистості. *Українська еліта та її роль у державотворенні* : збірник наукових праць. Київ, 2000. № 1/2 (14). С. 298–302.

References

1. Boiko, S. (2022), "Education of the personality who shares a sense of national consciousness in the conditions of the Russian-Ukrainian war based on the usage of new experimental technologies in the educational sphere of Ukraine", *Problems of education*, Iss. 1 (96), pp. 223–235.
2. Zhurba, K. O. (2017), "Modern programs and concepts related to education of the meaningful values", *Theoretical and methodical problems of children and youth education*, Iss. 21, Book 1, pp. 214–226.
3. Kaspruk, V. (2017), Blurred national identity prevents Ukrainians from uniting, available at: <https://glavcom.ua/columns/kaspruk/rozmita-nacionalna-identichnist-zavazhaje-ukrajincyam-objednatysya-438798.html>.
4. Kyselov, S. and Salnykova, A. (2003), "National identity of Ukrainians. The dilemma of cultural and socio-political", *Politycal Studies*, No. 2, pp. 31–40.
5. Kozlovets, M. A. (2009), The phenomenon of national identity: challenges of globalization : monograph, Publishing House of Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr.
6. Kolomiets, T. V. (2009), "Formation of national identity as a factor in the consolidation of modern Ukrainian society", *Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". Political Science. Sociology. Law*, Iss. 4, available at: <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2009/4/17.pdf>.
7. Makarenko, S. S. (2012), "National identity as a part of the formation of the i-concept of personality", *Scientific Journal of Lviv State University of Internal Affairs. Psychology*, Vol. 2, No. 2, pp. 345–354.
8. Nahorna, L. P. (2002), National identity in Ukraine, Institute of Political and Ethno-National Research of NAS of Ukraine, Kyiv.
9. Nahorna, L. P. (2003), "The concepts of "national identity" and "national idea" in the Ukrainian terminological space", *Politycal Studies*, № 2, pp. 10–17.
10. Nahorna, L. (2012), The category "national identity" in modern ethnopolitical science, *Scientific Notes. Series "Political Science and Ethnology"*, Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Iss. 5, pp. 3–11.
11. Obushny, M. I. (1999), Ethno-national identity in the context of the formation of the Ukrainian nation : abstract for the degree of doctor of political sciences, Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv.

12. Obushny, M. I. (1999), Ethno-national identity – a phenomenon of self-determination of Ukrainians, Editorial and publishing center "Kyiv University", Kyiv.

13. Poita, Yu. (2004), National identity of Ukrainians: problems and challenges in the aspect of the Ukrainian-Russian military conflict, available at: <https://cacds.org.ua/%d0%bf%d1%80%d0%b5%d0%b4%d1%81%d1%82%d0>.

14. Piontkovska, D. V. (2017), Psychological features of the development of national identity of student youth : PhD thesis, Kamianets-Podilskyi.

15. Piontkovska, D. V. (2014), Features of Students' National Identity Valence, *Psychological Prospects*, Iss. 24, pp. 263–272.

16. Smith, A. D. (1994), National identity, *Osnovy*, Kyiv, pp. 149–183.

17. Spivak, L. M. and Piontkovska, D. V. (2014), "Age dynamics of national self-identity of a person in youth", *Bulletin of the KhNPU named after G. S. Skovoroda. "Psychology"*, Iss. 49, pp. 145–153.

18. Tereshchenko, K. V. (2010), "National identity as a component of the system of social identity of the individual", *Bulletin of postgraduate education*, Kyiv, Iss. 1 (2), pp. 392–399.

19. Filipchuk, H. (2016), National identity: cultural and educational dimension : monograph, Druk Art, Chernivtsi.

20. Shevchenko, O. V. (2000), "National identification as a factor in the formation of elite personality", *Ukrainian elite and its role in state formation* : collection of scientific works, Kyiv, № 1/2 (14), pp. 298–302.

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.03.2026.

Дата публікації (оприлюднення): 21.05.2026.